

Direktorius 2010 m. metinė ataskaita

Santrauka

2010 m. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrui (ECDC) pavyko įgyvendinti didžiąją savo veiklos programos dalį. Kartu Centras padidino darbo našumą, sustiprino struktūras ir toliau plėtojo bendradarbiavimą su įvairiais partneriais, siekdamas veiksmingiau reaguoti į užkrečiamųjų ligų grėsmę Europoje. Pirmą kartą interneto svetainėje pateikiami ne tik pagrindiniai Centro laimėjimai 2010 m., bet ir naujoji II dalis, kurioje pranešama apie pažangą, padarytą įgyvendinant kiekvieną ECDC 2010 m. veiklos programos veiksmą.

Ištekliai

2010 m. pagal ECDC 2007–2013 m. strateginę daugiamečią programą biudžetas padidintas iki 57,8 mln. EUR.

Su ligomis susijusi veikla

ECDC toliau kūrė moksliniam darbui skirtas priemones, plėtojo priežiūros veiklą, kūrė duomenų bazes ir tinklus ir rengė gebėjimų stiprinimo ir mokymo priemones, susijusias su ECDC kompetencijai priskiriamomis šešiomis ligų grupėmis. Tai atitiko metinės veiklos programos ir 2009 m. administracinės valdybos patvirtintų *2010–2013 m. su konkrečiomis ligomis susijusių programų strategijų* tikslus.

Kvėpavimo takų infekcijos skirstomos į tris kategorijas: gripo, tuberkuliozės ir legioneliozės. **Gripo** srityje ECDC prisidėjo prie nacionalinių, Europos ir pasaulio reagavimo į gripo A(H1N1) pandemiją proceso vertinimų. Siekdamas paremti Europos vaistų agentūros darbą ECDC pademonstravo pandeminės vakcinės veiksmingumą, pradėjo du galimų nepageidaujamų reiškinių mokslinius tyrimus ir paskelbė vakcinės naudojimo prognozes. Be to, ECDC pradėjo stiprinti sunkių susirgimų gripu ir jo sukeltų mirčių stebėseną Europoje. Su sezoniniu gripu susijusios veiklos srityje ECDC parengė 2010–2011 m. sezono rizikos vertinimus, stiprino ryšių palaikymo veiklą ir padėjo valstybėms narėms ir Komisijai įgyvendinti 2009 m. ES Sveikatos ministrų tarybos rekomendaciją dėl vakcinacijos nuo sezoninio gripo. Su **tuberkulioze** susijusios veiklos srityje ECDC Europos Komisijos prašymu ėmėsi tolesnių veiksmų dėl *Pagrindinio kovos su tuberkulioze Europos Sąjungoje veiksmų plano* – surengė išsamias konsultacijas su valstybėmis narėmis ir ES suinteresuotosiomis šalimis. Be to, ECDC sustiprino priežiūros veiklą tuberkuliozės ir ŽIV, atsparumo daugeliui vaistų ir gydymo rezultatų srityse ir paskelbė antrą bendrąją ECDC ir PSO tuberkuliozės priežiūros ataskaitą. Vyko tolesnė 2009 m. įkurto Europos tuberkuliozės etaloninių laboratorijų tinklo plėtra, ir ECDC toliau teikė mokslines konsultacijas, rekomendacijas ir paramą valstybėms narėms. Su **legionelioze** susijusios veiklos srityje reikėjo baigti integruoti šiai ligai skirtą priežiūros tinklą į ECDC – šis darbas baigtas 2010 m. balandžio mėn. Įsteigta koordinavimo grupė ir surengtas pirmas jos posėdis. Suinteresuotosiose valstybėse narėse

pradėta teikti pagalba laboratorijoms – daugiausia dėmesio skirta kokybės užtikrinimui ir pagalbai tiriant ligų protrūkius, taip pat laboratorijų pajėgumų aprašo sudarymui. Taip pat susitarta dėl priemonių rinkinių rengimo – jie bus parengti 2011 m.

Su **lytiškai plintančiomis infekcijomis, įskaitant ŽIV/AIDS ir per kraują plintančius virusus**, susijusios veiklos srityje ECDC paskelbė savo metinę ŽIV/AIDS priežiūros ataskaitą ir gairių dokumentą ŽIV/AIDS tyrimų klausimais. 2010 m. pradėti įgyvendinti keli nauji projektai (susiję su vyru, kurie turi lytinių santykių su vyrais, užsikrėtimo LPI ir ŽIV prevencija ir su ŽIV paplitimu ir prevencija tarp intraveninių narkotikų vartotojų) ir toliau įgyvendinami ankstesnieji (su LPI susijusios elgsenos stebėjimas, migracija ir ŽIV bei partnerių informavimas). ECDC taip pat paskelbė Dublino deklaracijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą ir nustatė 2009–2013 m. ES kovos su ŽIV/AIDS veiksmų plano įgyvendinimo stebėsenos sistemą. Atsižvelgiant į visoje ES vykdytą tyrimą ir ataskaitą taip pat peržiūrėtos hepatito B ir C priežiūros ir prevencijos sistemos ir įkurtas ES hepatito B ir C informacijos tinklas. Be to, įgyvendintas LPI mikrobiologijos projektas, kuriuo pagrindinis dėmesys skirtas gonokokų jautrumo antimikrobinėms medžiagoms priežiūrai, ir paskelbta jo ataskaita. Surinkti duomenys apie penkias LPI, rezultatai bus paskelbti 2011 m.

Su **ligomis ir zoonozėmis, plintančiomis per maistą ir vandenį**, susijusios veiklos srityje ECDC išanalizavo priežiūros duomenis apie 12 žmonių ligų, kurios buvo įtrauktos į Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) parengtą *ES ataskaitą apie zoonozę, zoonozę sukėlėjų ir dėl maisto kylančių protrūkių tendencijas ir šaltinius Europos Sąjungoje 2009 m.** Taip pat pradėtas pirmasis bendras Europos masto listeriozės tyrimas. 2010 m. kovo mėn. sukurta IT platforma, skirta keistis skubiomis užklausomis ir aptarti per maistą plintančių ligų protrūkių daugelyje šalių nustatymą ir tyrimą. Be to, pradėta kurti molekulinės stebėsenos sistema.

Su **naujai atsirandančiomis ir pernešėjų plintančiomis ligomis** susijusios veiklos srityje ECDC sustiprino 2009 m. įkurtą artropodų plintančių ligų valdymo tinklą, skirtą medicinos entomologams ir visuomenės sveikatos ekspertams (VBORNET). Tinklas parengė pirmuosius invazinių uodų rūšių paplitimo ir stebėsenos žemėlapius. VBORNET taip pat pradėjo tvirtinti kitų rūšių grupių duomenis. Remiantis 2010 m. atliktu valstybių narių veiklos ir poreikių tyrimu šiuo metu rengiama pagrindinių žmonių ligų pernešėjų priežiūros strategija. Erkių plintančių ligų srityje ECDC su ekspertais labiausiai stengėsi, kad šioms ligoms būtų suteiktas ligų, apie kurias reikia informuoti, statusas. Galiausiai ECDC įvežtinių virusinių ligų valdymo tinklas daugiausia dėmesio skyrė reagavimui į Vakarų Nilo viruso protrūkius, išorės kokybės užtikrinimui ir pagalbai rengiant mokymus valstybių narių mikrobiologams.

Su **ligomis, kurių galima išvengti pasiskiepijus**, susijusios veiklos srityje ECDC paskelbė gairių dokumentus ir tyrimus, susijusius su invazine meningokokine liga, vakcina nuo tymų, kiaulytės ir raudonukės bei rotavirusinėmis infekcijomis. Taip pat atlikti vakcinacijos nuo pandemio ir sezoninio gripo tyrimai. Parengtas bendro susitarimo dokumentas dėl skiepavimo masto vertinimo standartizavimo, kuris gali tapti svarbia ES lygmens lyginimo priemone. 2010 m. gruodžio mėn. įvyko antroji konferencija Europos vakcinų klausimais. Išorės kokybės užtikrinimo sistema (meningito ir gripo) ir Europos laboratorijų pajėgumų nustatymas (plaučių uždegimo) padėjo dar labiau sustiprinti priežiūrą. DIPNET (difterijos priežiūros tinklo) perdavimas baigtas ir pradėtas EUVACNET (tymai, raudonukė, kokliušas ir vėjaraupiai) tinklo perdavimo procesas. Įgyvendindamas savo VAESCO projektą, kuriame tiriami su pandeminių vakcinų naudojimu galimai susiję medicininiai reiškiniai, ECDC tyrė Guillain-Barré sindromą (ryšio nenustatyta) ir narkolepsiją (tyrimo rezultatai dar nepeikti).

Kalbant apie **atsparumą antimikrobinėms medžiagoms ir infekcijas, susijusias su sveikatos priežiūra**, 2010 m. vienas iš pagrindinių įvykių buvo Europos atsparumo antimikrobinėms medžiagoms priežiūros tinklo (EARS-Net) integravimas į ECDC. Pradėjo veikti nauja tinklo interneto svetainė ir sąveikioji duomenų bazė, ir paskelbta tinklo 2009 m. ataskaita. ECDC taip pat parengė išsamų bakterijų, gaminančių naują atsparumą daugeliui vaistų suteikiantį fermentą, t. y. Naujojo Delio metalo beta laktamazę (NDM-1), keliamos grėsmės vertinimą ir ketina valstybėms narėms parengti atitinkamą gairių dokumentą. Dar vienas svarbus įvykis buvo ECDC 2010 m. lapkričio mėn. koordinuota trečioji metinė Europos informavimo apie antibiotikus diena. Apie renginį, kuriuo pagrindinis dėmesys skirtas apdairiam antibiotikų vartojimui ligoninėse, buvo daug rašoma visoje Europoje – nuo spalio 20 d. iki gruodžio 3 d. parašyti 226 straipsniai. Galiausiai ECDC padėjo įgyvendinti ES Tarybos rekomendacijas dėl pacientų saugumo, įskaitant su sveikatos priežiūra susijusių infekcijų prevenciją ir kontrolę (2009/C 151/01), ir dėl apdairaus antimikrobinų preparatų vartojimo žmonių medicinoje (2002/77/EB) sukurdamas sergamumo su sveikatos priežiūra susijusiomis infekcijomis tam tikru momentu ir antimikrobinų preparatų vartojimo skubios pagalbos ligoninėse tyrimų atlikimo metodiką. ECDC koordinavo pirmuosius bandomuosius tyrimus 66 ligoninėse 23 šalyse – juose dalyvavo beveik 20 000 pacientų.

* Bendrijos zoonozų, zoonozų sukėlėjų ir dėl maisto kylančių protrūkių tendencijų ir šaltinių Europos Sąjungoje 2009 m. suvestinė.

Su visuomenės sveikata susijusios funkcijos

Su visuomenės sveikata susijusios funkcijos jau įtvirtintos. Pradėtas tolesnio jų stiprinimo ir tobulinimo etapas.

Priežiūra

2010 m. pabaigoje 11 iš 17 2005 m. veikusių skirtųjų priežiūros tinklų perkelti į EPS (Europos priežiūros sistemą). Kai kurias paslaugas teko užsakyti iš rangovų, nes ECDC dar nėra pakankamai kompetentingas šiose srityse. ECDC taip pat teikė paramą EPS naudotojams valstybėse narėse. 2010 m. lapkričio mėn. administracinė valdyba patvirtino keitimosi EPS surinktais priežiūros duomenimis su trečiosiomis šalimis procedūrą. 2010 m. surinkta nemažai duomenų. Be savo metinės epidemiologinės ataskaitos, ECDC paskelbė kelias konkrečių ligų – zoonozijų, tuberkuliozės, ŽIV/AIDS ir gripo – priežiūros ataskaitas. Be to, baigtas pirmasis duomenų kokybės užtikrinimo projekto etapas ir įvertinti jo rezultatai. Dabar ECDC ir kompetentingos priežiūros institucijos aptars ES reikalavimus atitinkančių veiksmingų priežiūros sistemų naudojimo būtiniausių standartinių kriterijų nustatymą.

Mokslinė parama

ECDC toliau plėtojo savo mokslinę bazę 2010 m. lapkričio 11–13 d. Lisabonoje surengdama metinę Europos infekcinių ligų taikomosios epidemiologijos mokslinę konferenciją (ESCAIDE). Buvo tęsiami matematinio modeliavimo darbai: sukurti nauji ŽIV modeliai, įdiegtos vakcinacijos nuo vėjaraupių programos, atliktas mokyklų uždarymo gripo pandemijos atveju padarinių modeliavimo projektas. ECDC toliau įgyvendino savo aplinkos ir epidemiologijos projektą (E3 projektą), Centrai perduotos didžiulės EDEN duomenų bazės. Atsižvelgiant į dabartinį ir būsimą užkrečiamųjų ligų paplitimą Europoje, keturiose valstybėse narėse suderinta ir išbandyta keturių ligų priežiūros metodika. Be to, ECDC įformino mokslinių konsultacijų teikimo procesą įdiegdamas sistemą, skirtą užklausoms registruoti ir į jas atsakyti, ir sukurdamas ekspertų duomenų bazę. 2010 m. ECDC pirmas pradėjo rengti mokymus, kaip taikyti įrodymais pagrįstas metodikas infekcinių ligų epidemiologijos srityje. Galiausiai ECDC toliau bendradarbiavo su nacionaliniais pagrindiniais mikrobiologijos centrais sprenddamas konkrečius esminius klausimus.

Parengtis ir reagavimas

2010 m. skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemai (SIRS) papildyti sukurta nauja rizikos vertinimo platforma, skirta rizikos valdymo klausimams spręsti. ECDC vertino ir stebėjo užkrečiamųjų ligų riziką penkiuose masiniuose renginiuose. Per ECDC valdomą SIRS iš viso pranešta apie 89 ES masto grėsmes. Iš viso parengti 32 grėsmių vertinimai, kuriais pasidalyta su valstybėmis narėmis. ECDC taip pat siuntė savo ekspertus, kad padėtų valstybėms narėms reaguoti į tymų protrūkį Bulgarijoje, Vakarų Nilo viruso infekcijos protrūkį Graikijoje ir choleros protrūkį už ES ribų – Haityje. Paskelbtos užkrečiamųjų ligų perdavimo orlaiviuose ir kruiziniuose laivuose rizikos vertinimo gairės. Remdamasis patirtimi, įgyta kovojant su A(H1N1) gripo pandemija, ECDC persvarstė savo vidaus Veiksmų visuomenės sveikatos srities įvykių metu planą. 2010 m. surengtos trejos pratybos, be to, ECDC dalyvavo ketveriose valstybių narių ir Komisijos surengtose pratybose.

Mokymas

Su gebėjimų stiprinimu susijusią mokymo veiklą iš esmės sudarė dvejų metų trukmės stipendijų programos, kaip antai EPIET ir EUPHEM. Atlikus EPIET įvertinimą, siekiant padidinti valstybių narių dalyvavimą programoje, jau esama galimybė mokytis ne savo valstybėje narėje papildyta galimybė mokytis savo valstybėje narėje. Vykdamas EUPHEM ir EPIET programų vidaus kokybės kontrolės veiklą surengta iš viso 19 vizitų į valstybes nares. ECDC taip pat rengė labiau specializuotas mokymo programas ir sukūrė praktinės epidemiologijos vadovo svetainę FEM Wiki (angl. *Field Epidemiology Manual Wiki*).

Informavimas apie sveikatą

2010 m. ECDC išleido 35 mokslinius leidinius. 2009 m. pradėjusi veikti naujoji ECDC interneto svetainė yra svarbus Europos informacijos visuomenės sveikatos klausimais šaltinis, iš jo 2010 m. atsisiųsta daugiau kaip 70 000 failų. Siekiant nušviesti svarbias su užkrečiamosiomis ligomis susijusias temas svetainėje paskelbta septynių specialių informacinių pranešimų (*Spotlights*) serija. Tikslinė auditorija – visuomenės sveikatos ekspertai, gydytojai, politikai ir plačioji visuomenė. 2010 m. naujojoje interneto svetainėje apsilankė beveik pusė milijono žmonių. Taip pat sukurtos naujos intraneto ir „ekstraneto“ platformos. Be to, sistemoje „Eurosurveillance“ paskelbti 307 straipsniai, 100 recenzuotų trumpųjų pranešimų ir 105 recenzuoti ilgieji straipsniai. ECDC tęsia informavimo apie sveikatą tyrimus ir remia valstybių narių su informavimu apie sveikatą susijusią veiklą visų pirma naudodamasis informavimo priemonių rinkiniais.

Partnerystės

2010 m. ECDC nusprendė sustiprinti ir supaprastinti bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis: nuo 2011 m. kiekvienoje šalyje bus paskirta viena kompetentinga koordinuojanti institucija. 2010 m. surengti keli vizitai į šalis, buvo tęsiamas šalių informavimo projektas ir toliau bendradarbiaujama su ES šalimis kandidatėmis ir potencialiomis šalimis kandidatėmis. Toliau stiprinti tarpinstituciniai ryšiai su Europos Parlamentu, Ministrų Taryba (taip pat ES pirmininkavusiomis šalimis), Europos Komisija, kitomis Europos Sąjungos agentūromis, PSO ir ECDC veiklos srities institutais JAV, Kinijoje ir Kanadoje.

Vadovavimas

2010 m. gegužės mėn. naujasis ECDC direktorius inicijavo „ECDC 2010–2011 m. nuosekliosios darbotvarkės“ įgyvendinimą. Tuo tikslu sudaryta 15 darbo grupių, kurios turėjo aptarti tam tikrų strateginių sričių, pvz., politikos, partnerystės ir finansų, procesų tobulinimo galimybes. Darbo grupių parengti praktiniai pasiūlymai pateikti tvirtinti administracinei valdybai. Jais remdamasis ECDC patvirtino organizacijos siekius: užtikrinti kokybę, siekti padėti ir veikti kaip viena komanda. 2010 m. surengti trys administracinės valdybos ir keturi patariamojo forumo posėdžiai, kuriuose siekta užtikrinti geresnį bendravimą ir paramą bendradarbiavimui skirtame ekstranete. Pirmą kartą 2010 m. lapkričio mėn. administracinės valdybos patvirtintoje veiklos programoje biudžeto duomenys pateikti pagal veiklos rūšis. 2010 m. liepos mėn. pradėjo veikti antroji programai planuoti ir stebėti skirtos valdymo informacijos sistemos versija. Kokybės vadyba tapo ECDC strateginiu tikslu, o pradėjus kokybės valdymo procesą kaip priemonę kokybei ECDC nuo 2011 m. užtikrinti pasirinktas bendrojo vertinimo modelis (CAF). Be to, siekdamas sumažinti ECDC veiklos poveikį aplinkai, personalo komitetas įsteigė Žaliąją grupę.

Administravimas

Išteklių valdymo skyrius toliau visus metus rėmė ECDC veiklą. 2010 m. paskutinį kartą padidintas (20 proc.) ECDC biudžetas – iki 57,8 mln. EUR. Pasamdzius naujų darbuotojų, 2010 m. gruodžio 31 d. ECDC iš viso dirbo 254 darbuotojai.